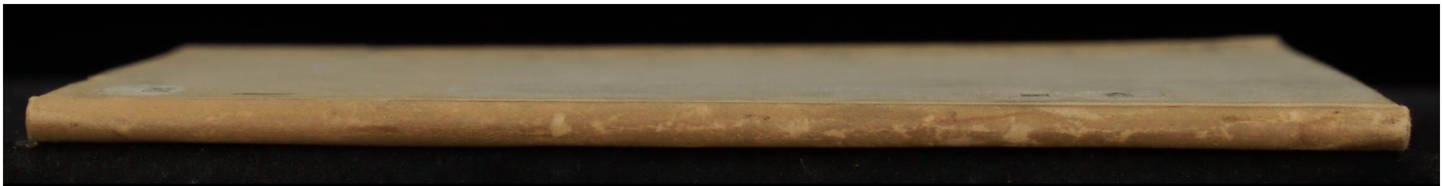
183

M

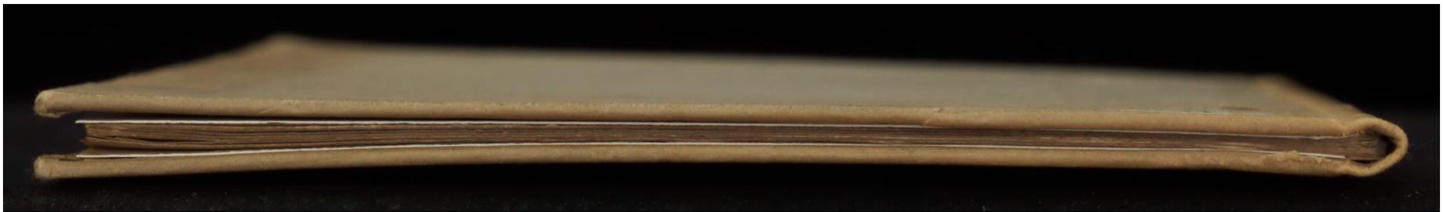
138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

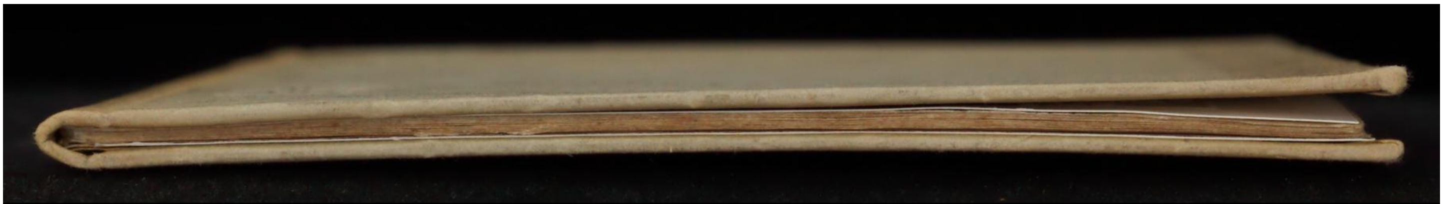

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

KW 183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

INQUISITIO PHILOSOPHICA
INAUGURALIS
DE
LAPIDE SOLIS.

QUAM,

Præſide DEO T. O. M. omnis luminis in cognitione naturali Auctore ac Sapientiæ Theſauro,

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JACOBI TRIGLANDII, I. F. I. N.
SS. THEOL. DOCT. ET IN ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORIS. ECCLESIÆ IBIDEM PASTORIS.

NEC NON

Ampliſſimi Senatûs Academici Conſenſu, & Celeberrimæ, ac Subtiliſſimæ Facultatis PHILOSOPHICÆ *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS, in Philoſophia,

JUXTA AC

Liberalium Artium Magiſterio,

Omnibusque Inſignibus, ac Prærogativis ritè, ſolenniter, & MORE MAJORUM conſequendis.

Placidæ omnium Cenſuræ exponit, & ab omnibus Philoſophantium objectionibus defendere ſuſcipit

JOHANNES GALE Lond. Anglus

Ad diem 2. Julii, loco, horâque ſolitis.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK 'S GRAVENHAGE.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud ABRAHAMUM ELZEVIER,
Academiæ Typographum. M DC XCIX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

SENECA

NOn, quia difficilia ſunt, multa non audemus, ſed, quia non audemus, difficilia ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Vitæ Morumque integritate, Facundiæ & Comitatis decore, ac Eruditionis præſtantia Clariſſimo, Vigilantiſſimo, ſummoque Viro

PHILOSOPHO

D. D. WOLFERDO SENGUERDIO.

Liberalium Artium Magiſtro, Philoſophiæ, & Juris utriusque Doctori Acutiſſimo, ſubtiliſſimo, illiusque in Illuſtri, quod Lugduni Batavorum eſt, Athenæo, Profeſſori Ordinario, Facillimo, Diligentiſſimo; Naturæ Ruſpatori ſedulo: Philoſophiæ Experimentalis Cultorum facile Principi ac Coryphæo

 maxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

maximo; Veritatis Philoſo-
phicæ Vindici ſtrenuiſſimo,
Prudentiſſimo, Invictisſimo;
Conſiliis Parenti, ſtudiorum
Philoſophicorum Præcepto-
ri, & Conſummatori Unico;
omni amoris, reverentiæ, &
gratitudinis genere, ætatem
colendo, honorando,

Hancce Diſputationem Inauguralem,
ut grati animi indubitatum σημεῖον,
& debitæ obſervantiæ
σφραγῖδα

Offero, Inſcribo, ac Conſecro,
omni animo, & affectu

JOHANNES GALE,
Phil. Candidat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

INQUISITIO PHILOSOPHICA INAUGURALIS, DE LAPIDE SOLIS.

ΠΡΟΟ'ΙΜΙΟΝ.

Ignari omnes naſcimur, & multi, imo plerique rudem amant ignorantiam potius, quàm aliquem adhibeant laborem ut ſe ipſos ex ejus liberent captivitate; patiuntur ſe excæcari, ac æternis inſcitiæ vinculis ligari; quod majus eſt, ſibi miſeris hoc in ſtatu conſtitutis, gratulantur, & eos, qui revera maturiori uſi ſunt ſapientiâ, derident, ac ſtultitiæ inſimulant, cum tamen ipſi ſint cæci, non videntes miſeriam ſuam. Ab hiſce non longè recedunt, qui à limine vix ſalutant Philoſophiæ ſacrarium; ac ſcaturientem inde placidam animi quietem, debitâ cum mentis intentione haud ſatagunt; qui ubi vix,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

imo vix ad ſuperficiem pervenerunt, ex cortice dijudicant, & veros Philoſophiæ cultores, interiora Naturæ myſteria penetrantes, acerbiſſimis proſequuntur opprobriis; quorum lingua eſt ſapientiorum flagellum quaſi, etiamſi iis nocere nequeat, ſecundum illud Senecæ, Non refert, quam multa in illum conjiciantur tela, cum ſit nulli penetrabilis. *Secundum illos, Philoſophi incipiunt inſanire, ſi modò paululum ab eorum ſententiis aberrent, & ſi vires intendant in contemplatione, vel explicatione, alicujus quod vulgo impoſſibile, vel paradoxum videtur, ſtatim ſtulti, ac vani nominantur. Quidam Philoſophiæ quidem operam dant, non autem propter ſe, ſed propter aliud, unde & eam negligenter admodum pertractant, eamve, quaſi per ſe inutilem diſciplinam rejiciunt, præjudicatâ mente abrepti ſtatuentes, illam ſubtiles modo diſputatiunculas continere; nil commodi ex eâ ſperandum; ac temporis nimium ſolidæ, ac perfectæ (ſi quæ ſit ex eorum mente) cognitionis rerum, ad Philoſophiam pertinentium acquiſitioni impendendum; unde quaſi canes è Nilo vix labra admoventes, extremove attingentes digito, tandem tantum non habent de Philoſophia, quantum umbra corporis de corpore: quales ſatius foret nunquam ad Philoſophiam fuiſſe admiſſos; nam nihil intelligentes putant ſe multum intelligere, & imitantes Claudium Cæſarem, qui lites ſolebat dirimere unâ parte tantum auditâ, & ſæpe neutrâ, judicia ferunt de rebus quas vix, imo non omninò intelligunt; nec, ut ex ipſorum vel ſcriptis, vel colloquiis colligere facilè eſt, norunt quid Philoſophi de iis ſtatuant; Exemplum erit* LAPIS SOLIS *quem rident, ac rejiciunt, quaſi Poëtarum foret figmentum, ac chimæra, cum tamen ejus utiliſſima ac*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

profunda ſit ſapientia, quam qui conſequitur, jure habeatur felix, ne dicam fortunæ bonis beatus. Hujus itaque Lapidis examen, ſubſequentis noſtræ diſquiſitionis inauguralis lemma eſto; vituperatores interim diſcant reprehendi ab Ariſtotele, qui paucis inſpectis ferunt ſententiam; diſcant à Jureconſultis, improbari ut iniqui qui judicant totâ lege non perſpectâ.

CAP. I.

In quo continetur Hiſtorica Lapidis cognitio.

§. I.

Lapis ille Solis (ſic dictus quia alia per illum metalla, in ſolem i. e. aurum tranſmutari cenſentur) quem communi nomine vocant Philoſophicum, ſeu Philoſophorum (quia iis tantum & Lapis, & ejus innotuit uſus) ut infinitæ penè inter Filios Artis æſtimatur virtutis, ſic etiam plurimis inſignitur nominibus; Aliis à materia ex quâ educi, vel componi cenſetur, Tinctura metallorum, in genere dicebatur; cum ſolâ in regione metallica quærendum arbitrarentur. Alii, ut artem obſcuritatibus involverent, per ſynecdochen, ab aliquâ metallorum ſpecie, illi nomen impoſuerunt, ut quando Æs, Plumbum, Stannum, &c. appellatur. Nonnulli, & inter cæteros Ariſtoteles, in libro de ſecretis ſecretorum (ſi modo is liber Ariſtotelis eſt) Lapidem animalem, nec non & vegetalem, nuncupant; forſan quia ex regno animali, vel vegetabili habendum putant. Vel propter facultatum ac munerum analogiam, dicitur, Ovum Philoſophorum, & Ovum Metallicum; quia ut ovum eſt princeps pars conceptionis in animalibus, ſic concipiunt in metallorum tranſmutatione, totum opus ab illo dependere Lapide, ſeu (ſecundum Pythagoram, ſi Marcello fidendum ſit) Fabâ. Nuncupatur etiam Theriaca, Toxicum, & Venenum Philoſopho-

pho-

phorum; eo quia ſubitò coagulat, & fixat eorum argentum vivum, quaſi interimendo. Chymici, quibus ſacer principiorum ternarius numerus Sal præ Sulphure ac Mercurio æſtimantes, nobilem Lapidem nobiliori Salis nomine inſigniêrunt; & forſan eò magis, quia (ut D. Boyle Expertiſſimus Chymicus dicit) ſalia præcipuæ, & activiſſimæ ſunt partes eorum, quæ Chymici ex mixtis corporibus extrahunt; nam aliquod magis activum, quam hic eſt Lapis, dari negant. Aliis dicitur Hyle i, e, rerum omnium principium; & Univerſalis Medicina, quia concipitur in ſe habere perfectiones, & non ſolummodo metalla ignobiliora, in nobiliora convertere, ſed etiam, omnes morbos, & imperfectiones ab animalibus, & aliis corporibus abſtergere; & quia in eo omnia ſunt, Zibeth dicitur. Nominatur etiam Philoſophorum Secretum, Sanctus-Unicus, Lac Virginis, Æreus Lapis, Thirnius Lapis, Magneſia, Lapis gemmæ, Liberorum, Aureus, Xelis per converſionem ſilex, Xidar eâdem converſione Radix, Atrop quoque per converſionem Porta, &c. Sed de voce hæc ſuffecerint, omnia enim ejus nomina, & diverſas appellationes recenſere tædioſum nimis, ac fruſtraneum foret.

§. 2. Quod conſiderationem primo meretur loco, Lapidis hujus ſubjectum eſt, ex quo vel educatur, conficiatur, vel quocunque demum modo præparetur. Quodnam verò illud ſit, cognitu difficillimum eſt, & non niſi paucis conſtat; & inter præcipuos hujus Artis ſcriptores, qui Lapidem ſe habuiſſe profitentur, multum diſceptatur. Alii enim aſſerunt eſſe in regno Animali, indeque quærendum, in Sanguine, Spermate, Sudore, Urina, Crinibus, Fimo, Ovis, Serpentibus, Bufonibus, Araneis, &c. Alii in Vegetali, ut in Arboribus, Plantis, Floribus, Foliis, Fructibus, Radicibus, Herbis, &c. ſed hos deridens Senior, ſi talibus, inquit, diceretur, Ovis peperit hominem, aut volatilia parturiunt piſces, aut palma portavit mala granata, reſponderent utique, Fabulam narraſti; non generant res niſi ſibi ſimilia, & non fert unaquæque arbor niſi fructus ſuos. Similiter & Rogerius Baccho in ſpeculi cap. 3. admiratur illorum hominum ſtultitiam, dicens; Mirandum eſt igitur, quod vir providus intentionem, fiduciamque ſuam in rebus animalibus, & vegetalibus collocet, quæ tamen longè ſepara-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

tæ ſunt, cum tamen longè proximiora Mineralia reperiantur. Ita etiam (Aur. Tract. de lapid. Philoſo.,) Lapis noſter Baſilio Valentino teſte, non creſcit ex rebus combuſtibilibus. Ille namque, ipſiuſque materia, ab omni ignis periculo tutus, & immunis eſt. Quo circa eundem in rebus animalibus quærere deſiſtito ---. Si quis vero in rebus vegetabilibus --- lapidem noſtrum quærere voluerit, ille ex ſupra poſitis cauſis non minus errabit, quam ille, qui ex animali quodam, ingentem aliquam rupem conficere conetur. Alii etiam in mineralibus laboravère, qui videntur propius ad verum ſubjectum accedere; ſed & hi iterum inter ſe diſputationis reciprocarunt ſerram; Nonnulli putantes magnum illud ſecretum in ſolo contineri Mercurio; quos tamen longiſſimè errare pronunciat Aldimarus, hac adverſus illos armatus ratione, quia ex ſola materia patiente, ſine ſulphure agente, non perficitur. Alii igitur in Mercurio cum Sulphure mixto. Alii in ſolo Sole. Alii in Mercurio & Venere. Alii in Salibus, Atramentis, & Aluminibus, ſolventes cum ipſis, aut eorum aquis Solem, Lunam, aut alia metalla. Alii in Mercurio cum Sole, vel Lunâ. Alii in Arſenico, & Auripigmento. Alii in mineralibus mediis dictis, ut Marchaſitâ, Thuciâ, Magneſiâ, Antimonio, & ſimilibus, & quot fuere in hac arte diverſi inquiſitores, ac ſtudioſi, tot ferè diverſa adſignata ſubjecta; ſecundum illud, *quot capita, tot ſenſus*: ex magno enim numero Philoſophorum qui ſeſe hujus artis indagationi dederunt, perpauci inter ſe conveniunt; vel enim diverſum eligunt ſubjectum, vel operationem diverſo inſtituunt modo, vel aliquas ſaltem variant circumſtantias, ut vix duo (ſaltem ut videtur.) in eadem poſſint navi inveniri.

§. 3. Sed quantumvis diſputent de ejus materia prima, omnia tamen quotquot ſunt uanimiter divinam quaſi illi concedunt naturam, ac incomparabilem virtutem; nam, facto rubeo Lapide omne corpus tingit ad perfectionem, inquit Alphidius: & ut docet Magiſter. Bon. in fin. 5. capituli, non ſolum alterat, ſed etiam in inſtanti transmutat, & abſque violentia permiſcetur rei alterabili, cum ſpoliatione omnium ſuperfluorum, & aduſtibilium. Ille omnia metalla in aurum convertit, & eſt ſicut forma, auri habens virtualiter, & activè omnes differentias

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

rentias, & paſſiones, quas habet aurum minerale. In genus vegetale admirabiles exercet operationes, omnes enim plantas, arbores, frutices, ſuffrutices, & herbas, tempore veris magno, ac miro ſuo calore vivificat, illarumque vim vitalem corroborat, & excitat: Et ſi hujus Solaris Lapidis aliqua quantitas in aqua diſſolvatur, & in cor, ſeu centrum trunci vitis injiciatur, flores & folia naſcentur, fructusque menſe Maijo producet, &c. Sed præprimis tres habet hic Lapis præ aliis lapidibus virtutes: Primò, Mercurium crudum in igne poſitum, & quælibet alia metalla in veriſſimum Solem, meliorem omni naturali, convertit, ut docent Roſarius, & Morienus in translatione novâ. Secundò, homines in ſuavitate, & juventute conſervat, ab iis repellendo cunctos languores, & morbos, & omnes ferè incurabiles infirmitates mulcet, ac diſpergit; vitæ terminum procraſtinare concipitur. Hinc aliqui putant Adamum, Methuſchaëlem, & alios primi ſeculi homines, non potuiſſe tamdiu vixiſſe, abſque ſancti hujus Lapidis adminiculo; & quid aliud fabula illa Medeæ Æſonem filium Jaſonis in juventutem reſtituentis. Saturni Cælo patri ſuo genitalia abſcindentis, & in mare projicientis, ex quorum ſanguine & maris ſpumâ commixtis nata eſt Venus. &c. quæcunque ſunt hujus generis aliæ; quid aliud dico, niſi hunc lapidem illæ fabulæ reſpicere poſſunt, nam

Omnes ex læſo depellit corpore morbos
Sive ſit humanum, ſive metalliferum.

Tertio, ut nihil deficiat quod ſecreti hujus admirationem augere queat, Lilius addit, quod vitrum malleabile faciat, (quod etiam refert Plinius lib. 36. cap. 26.) & quod ex mille perlis una prægrandis, & naturali ſimilis ejus ope poſſet componi. Præterea lapidum pretioſorum ægritudines, ſeu imperfectiones, aut diminutiones vel perſpicuitatis, vel coloris, vel duritiei, vel ponderoſitatis, curat & perficit, & ad virtutem naturalem, imo perfectiorem reducit, ac (ut habet Albertus Magnus lib. I. Min. cap. 1.) unum in alterum transmutat: quibus mille aliæ ab Autoribus adduntur, ſed harum præcipuarum nunc mentionem feciſſe ſufficiet.

§. 4. Nunc, ut nihil prætermittatur quod videtur ad generalem hujus Lapidis hiſtoriam pertinere, de origine & progreſ-

ſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

ſu artis, ex quorundam ſententiâ dicendum venit. Vincentius igitur Bellovacenſis primum hujus artis principium ab Adamo, primo hominum parente, petit, à quo, per multos traduces, tractu temporis ad Apoſtolicum Dominicum pervenit, cui etiam ſe multum debere ingenuè fatetur; cui ſententiæ illi videntur aſſentire, qui ſupponunt veteres, ac primæ hominum proles eâ arte, ſuam tamdiu continuaſſe vitam. Alii verò maluerunt, Adamo quidem hanc artem fuiſſe notam, ſed tamen poſtea in oblivionem abiiſſe, & ab illa oblivione ab Hermete h. e. Mercurio (qui dicebatur Triſmegiſtus, quia fuit & Rex, Sacerdos, ac Philoſophus, ſeu (ut refert Suidas) quia de Trinitate loquutus ſuit in Deitate) Artis chimicæ Principe inſtauratam fuiſſe, quemadmodum Bernardus Treviſanus vult in libro ſuo de Miracul. Chemic. Ipſum verò Hermetem non putant ex ſe habuiſſe, & inveniſſe artem illam, ſed didiciſſe ex lapideis quibusdam (Bernardo loco citato ſeptem numero) tabulis, quibus inſcriptæ fuerunt ſeptem liberales artes à nonnullis ſapientibus ante diluvium, & quas tabulas repererat Hermes in Hebron, ut refert Joan. Franciſcus Pica Mirandulæ Comes lib. 2. de Auro cap. 2. Sed Aros in Epiſtolâ ad Regem Meſſohe putat Deum hanc artem revelaſſe filiis Iſraël, ad arcam Domini decorandam auro, & perficiendam; Bernardus autem judicat Hermetem omnes à diluvio præceſſiſſe in hujus artis inventione, Hermetemque alios plurimos eam docuiſſe per libellum, quem inſcripſit Smaragdinam Tabulam. Joan. Franciſc. Pic. Mirand. propriam ſuam traditurus ſententiam dicit, Ego verò quantum à Græcis Latiniſque Autoribus colligere potui, comperio artem antiquiſſimam quidem, ſed paulo ante Trojanum bellum, utpote vetuſtiſſimis illis Græcorum temporibus ejus mentionem, ſub involucris fabularum, & ænigmatum nebulis indicatam; ſic Eryſthei mala cupientis aurea juſſum Michaël Peſellus interpretatur, ſic Jaſonis in Colchos navigatio declaratur apud Suidam, ut non auream Phryxi pellem, ſed membranam arietinam, quâ faciendi auri facultas deſcriberetur, quæſitum ierint Argonautæ: quanquam non me fugit Varronem id tribuiſſe velleribus pecudum; Strabonem hirſutis pelliculis ovium, quibus auri colligerentur ramenta de fluviis ---- Cæterum ars faciendi aurum Græcis Autoribus ferendane accepta ſit, an à Per-

 ſis,

ſis, Ægyptiis, cæteriſque nationibus, quæ orienti ſoli propinquiores habentur, manaverit, non ſatis habeo compertum: Quanquam & in Perſis Hoſtanem, ---- pariterque comperi Democritum apud Græcos principem chemicæ facultatis, in oriente verſantem ab Ægyptiis, à Perſis, ab Indis, multa didiciſſe:---Hic poſt Rhetorica, Hiſtorica, Phyſica, Mathematica, ſcripſit & Chemica, necnon & Medica, quæ Conſtantino Imperatori dedicavit. Olympiodorus quoque Alexandreus & Platonicus, & Ariſtotelis Interpres Chemica ſcripſit. ---- Theophilum alioſque prætercam, & ipſum Zoſimum, Alexandreum Philoſophum, qui de arte compoſuerit duo de triginta volumina; quorum omnium præcepta ſolent in Democritum referri, qui fuit naturæ ſolertiſſimus indagator, & beneficio longiſſimæ ætatis, nam ſupra centum vixit annos, multa deprehendit quæ literatorum vulgus latuere: ---- Depopulata verò Græcia, & poſt inclinationem Rom. Imperii, deſolatâ Italiâ, Barbararum gentium crebris vaſtitatibus, cum receptæ colique ceptæ literæ fuiſſent à Mauris & Arabum populis, in eam quoque linguam multa artis chemicæ volumina tranſlata ſunt, ex quibus & ipſi quoque Mauri, ii præcipuè qui Bethicam incoluere, compilaverunt libros, & operam quoque & impenſam non recuſarunt. Hinc & Avicenna, & Rhaſis, & Geber, & Arabum denique Philoſophorum numeroſa turba, de rebus chemicis edidere volumina, quos aliquo poſt tempore & Vincentius, & magnus Albertus, & alii plurimi ſecuti ſunt. Sed hæc ex Mirandula; & quæ protulimus ad hiſtoriam ſufficiant, in cujus narratione, Autorum modò communiores ſententias, & opiniones memini, propriam autem tacui, inſtitutum enim noſtrum non eſt perfectam, & omnibus numeris conſummatam concinnare hiſtoriam; ſed ideo tantum, quia perpauci legunt Autores, qui in hoc verſabantur pulvere, non inane opus putavi, antequam ad ipſum me accingerem propoſitum, generalia quædam ex aliis referre Autoribus, ne Lectores nimis ignari theſium & dogmatum, quæ à filiis artis tenentur, ſtatuuntur, nudi, vel ac imparati ſatis ad hujus diſſertationis lectionem accederent; poteſt etiam brevis hæc collectio aliquem præbere uſum iis, qui curioſiores ſunt, ac cupiunt ſcire quid alii de hoc Lapide ſenſerint, & unde originem traxerit; tales enim aliquando vel non habent uſum bibliothecæ ſcriptis

de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

de hoc ſubjecto refertæ, vel ſi habeant, ſæpe occaſio & otium ſcripta illa legendi, & evolvendi non ſuppetit. Sed ad ipſum feſtino, quod ſuſcepi, negotium.

CAP. II.

In quo agitur de natura Metallorum.

§. I.

Propoſitum ut perſequerer, & ad ea venirem quæ de Lapide dicenda erunt, de Metallorum natura quædam prælibanda veniunt, nam, ut bene docet Nicolaus Flamellus in ſummario ſuo Philoſophico: Qui Metallorum cognitionem, certamque ſcientiam, quomodo videlicet inter ſe invicem tranſmutentur, impetrare ſatagit, is ante omnia ſcire neceſſum habet, qua ex materia proveniant, & quomodo ſimul etiam in mineralibus ſuis formentur. Qui enim planè ignorat 1°. ex qua materia metalla oriantur. 2°. quibus modis, ac quâ ratione natura procedat in earum productione. 3°. in quæ conſiſtat mutua Metallorum differentia, aut quid ſit quod illa ſpecificet; huic inquam impoſſibile eſt ut rectè judicet, an metalla in ſe mutuo tranſmutari queant; nec unquam ſperandum eſt, talem poſſe (quibusvis utatur modis, ac artibus, hujus metamorphoſεῶs medium invenire; totum enim opus hiſce eſt accomodandum. Hæc igitur tria ſuo ordine explicanda erunt.

§. 2. Primò, de Metallis dicturo duplex ſe offert eorum materia, Remota ſcil. & Proxima (quibus aliqui addunt tertiam, quæ Media vocatur, & à Gaſton. Clav. in Apolog. Argyr. & Chryſop. ſic deſcribitur, materia metallorum media in viſceribus terræ ea eſt, quæ vi cauſæ efficientis ex elementorum prima miſtione in aliquod medium tranſit, quod nondum tamen eſt materia proxima: quod medium eſt veluti quid informe, nec certam in natura habet ſpeciem: quod quid ſit ab Auctoribus non eſt traditum.) Materia Remota, ſunt quatuor elementa Peripateticis, vel materia primi, ſecundi, & tertii elementi Nobil. Carteſio; vel quomodocunque voces, uno verbo eſt, materia illa omnibus corporibus cum metallis communis; cui

ſententiæ nemo Philoſophorum (quod ſciam) contrariatur, ſed de Materia Proxima (quam Gaſt. Clav. loco ſupra citato ſic deſcribit, Materia metallis proxima ea eſt, quæ nullarum aliarum mutationum interventu à cauſa efficiente perficitur, & proximè formam metallicam induit, nondum tamen eſt metallum, ſed aliam habet à metallo formam, & unica ſola illius mutatione forma exſurgit.) diſceptatur: Laurentius Ventura Venet. de ration. conficiend. Lap. Phil. cap. 1. 3. 10. Robertus Vallenſis de Veritat. & Antiquitat. Chemic. Art. Gerardus Dorneus Art. Chemiſt. lib. 1. cap. 9. Albertus Magnus compend. de ort. &c. metallorum, necnon & Specul. Chem. cap. 2. Johan. Magir. Phyſiol. Nat. lib. 5. cap. 1. Molinæus Phyſic. lib. 5. cap. 6. & alii non pauci ſtatuunt eſſe Mercurium cum Sulphure mixtum; quam etiam Menander Johannis Baptiſtæ du Hamel. lib. 2. de Foſſilibus cap. 9. adſtruit ac defendit variis, ſed futilibus admodum rationibus, ſcil. dicit, Metalla omnia in hoc ſolvi; eorum proprietates hydrargyro convenire, quia poteſt in aqua ſtygia exſolvi, calcinari, metallorum colores induere; & teſte Plinio in venis Auri & Argenti copioſè inveniri; his addit morbos quibus foſſores laborant ex argento vivo oriri &c. ſed ego hiſce, vel ſimilibus argumentis nunquam inducar ad hanc ſententiam amplectendam; nam hydrargyrum eſſe metallorum materiam non videtur; cum ejus ſit proprium pleraque metalla ut Aurum, Argentum, Plumbum, Stannum, exſolvere, unde Plinius illud nominat rerum omnium venenum: Nam cuncta exedit, & pervadit vaſa, permanens tabe dira. Alii nonnulli volunt ſolum Mercurium eſſe proximam metallorum materiam, ut Bernardus Treviſanus de Alchem. part. 3. dicens, Materia metallica conſtat ex ſolo Mercurio frigido & humido crudo, in quo ſunt etiam elementa quatuor, &c. Quidam Mercurio ac Sulphure Salem addunt; ſed hiſce ſepoſitis opinionibus uſquedum ratione ſolidâ aſſertæ fuerint, judicamus proximam metallorum materiam, ſeu ſperma, ut loquuntur, eſſe materiam terreſtrem, ad quietem magis, quàm ad motum diſpoſitam, cujus particulæ ſpeciali modo diſpoſitæ, figuratæ, ſibique mutuo connexæ ſunt, indeque peculiarem, & ſpecificam Lapidi huic naturam largiuntur. Sententiæ huic concors admodum experientia eſt, Nobiliſs. enim

Boy-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Boyle Obſer. de generat. ſtanni, referens quod accepiſſet ab aliquibus foſſoribus, dicit, Cum omne quod poterant metallum ex grandi terræ mole, ex fodinâ ſtanni effoſſâ eruiſſent, reſiduum ingentibus cumulis Aëri expoſuiſſe, ac intra viginti vel triginta annorum ſpatium, ita denuo ditatum reperiſſe, ut rurſus id ipſum cum lucro elaboraverint. Sc. tractu temporis illa materia terreſtris, ac illæ particulæ, quæ prius de metallo nihil participarant, ſtanni naturam induebant, particulis ejus motu vario abreptis, indeque ſpeciali ratione configuratis, diſpoſitis, ſibique ita adaptatis, uti ſpecifica ſtanni natura exigit; præter hæc enim nihil aliud iis accidere poterat. Neque enim tranſmutationem hujus materiæ in ſtannum dubiam quis reddere poſſet, concipiendo fumos, exhalationes, vel quidquid aliud particulas ſtanni intercipientes, exhalando è terra, cui effoſſa moles illa erat commiſſa, particulis ſtanni huic communicaſſe, dum in auras ipſi abirent fumi; cum ſtanni partes, exhalationibus intermiſtæ, æquè imo prius, & magis terræ (quam prius pervadere debebant quàm ad effoſſam molem adſurgere valerent) ſeſe ingeſſiſſent, iis copioſiores ad, & inhæſiſſent, indeque non minus, ſed uberiores educi potuiſſent, quàm ex ipſiſſima hac mole; cujus tamen oppoſitum docuit eventus. Neque etiam tanta opus fuiſſet temporis morâ, neque tot annorum intervallum fuiſſet requiſitum, ſi modo particularum ſtannearum communicationi, non autem generationi fuiſſet locus. Fruſtra etiam foret excipere, non de novo generatum eſſe ſtannum, ſed fuiſſe relliquias, poſt ſeparationem præcipuarum partium ſtannearum, quaſi in cineribus reſiduas, & ab operariis, non ſatis exquiſitè exhauſtas, vel eductas; nam ut paulo poſt refert D. Boyle, Artifex tam peritus in ſeparandis metallicis partibus à cæteris mineræ ſtanneæ fuit, ut non poſſet ſine admiratione ſpectari quàm exigua corpuſcula valeret ab ingenti mole terræ ſeparare; non potuit tamen aliquid metalli exinde habere, antequam per aliquod tempus imo plures annos accumulata ſervabatur. Hanc etiam ſententiam confirmat Jonſtonius de Foſſil. cap. 1. ubi refert, quod in Suecia limus ruber paluſtris, uno anno ſoli expoſitus in bonum ferrum abeat: non quod illa materia venis ferreis ditetur, ſed in ferrum abeat, quod idem eſt ac in ferrum mutetur. Quibus addi poteſt quod Cæſalpinus lib. 3. de

Metal-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Metallis cap. 6. dicit, terram metallo inanem quæ eruitur, dum vena effoditur, totam procedente tempore in venam converti; quæ teſtimonia, ac obſervationes ſententiæ hujus ſtabilimento ſufficere videntur.

§. 3. Sed quia (cunctis adſtipulantibus) materia hæc ſeipſum movere nequit, nec conſequenter variam illam partium diſpoſitionem ſibi ipſi concedere, alia deſuper requiritur, & conſideranda venit cauſa, efficiens puta & metalla generans; præter cujus eſſentiam, inquirendum quomodo natura in metallorum generatione procedat; ubi haud minus variant Doctorum ſententiæ, quàm in præcedentibus. Nonnulli hæc expoſituri recurrunt ad principia ſeminaria, putantes eandem eſſe rationem metallorum ac viventium; imo metalla viventibus annumerantes, concipiunt vivificari à ſpiritu univerſali; quæ ſententia vigilantis cerebri ſomnium videtur: quis enim unquam probare ſuſtinebit Platonicum illum univerſalem ſpiritum, vel animam mundo ineſſe. Alii videntes inſolubilia huic ſententiæ poſſe objici argumenta, judicaverunt ſemina illa omni vitâ privanda, & operationes fieri per numeros efficaciſſimos. Alii iterum per occultam aliquam vim; quorum omnium explicationes, vel ipſis Autoribus occultas & ignotas puto. Nolo Paracelſiſtarum, Chymicorum, aliorumve ſententias referre, cum nulla earum probabilis haberi queat; eaſque recenſendo, & refutando, prolixitate nimiâ non modó peccarem; ſed quod obiter, & perfunctoriè agendum hic venit; ex profeſſo tradere viderer; ac de metallis potius quam de Lapide Solis agere. Quod itaque res eſt, ut dicam, naturalem, immediatam, verèque efficientem metallorum cauſam, occultam eſſe judico, nec fortè ulli mortalium hactenus accuratè perſpectam, & verè cognitam, ac vix fore ut manifeſta ulli evadat; generaliter quidem, uti circa alias quas natura generationes, vel mutationes efficit, motus efficiens eorum cauſa haberi poterit; ſpecialius fortè ignis ſubterranei activitas, fumus & vapor ejus; ſed cujus ſpecificæ hæc ſint naturæ, quomodo operentur &c. ingenue fateor me planè ignorare; experientiam quidem, & uſum operariorum in fodinis non mihj ſuppetit, & qui eam habent, ſimili premuntur ignorantiâ; plerumque enim metalla in interioribus terræ viſceribus generantur, ad quæ nullâ hominum pertinaciâ poteſt per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

perveniri: ad hæc autem exteriora, & verſus terræ ſuperficiem; ſubtiliſata per terræ poros deferuntur, totum ſc. ab igne ſubterraneo, Mercurio, aliiſque ſuccis acribus, terræ viſceribus contentis, reſolutum, quaſi in vaporem convertitur, atque ita facilè per poros, ac mæandros terræ ſurſum defertur, ut docet Clariſſimus, ac Incomparabilis Vir WOLFERDUS SENGUERDIUS, Phil. Nat. part. 3. cap. 15. de Metallis §. 4. Nec aliter ſentit Nobilis Gallus Renat. Carteſius Princip. part. 4. §. 63. unde venas conſtituit, reſpondentes diſpoſitioni pororum terræ; per hos autem deferri non poſſent metalla, niſi prius in ſubtiliſſimum aliquem halitum, & vaporem reſolvantur. Utque metalla in terræ gremio efformata, in vapores converſa, & ignis ſubterranei actuoſitate impulſa, ſurſum evehuntur, & ad extimam terræ cruſtam deveniunt; ſimiliter quoque poterit fumus, vapor, vel quo nomine indigitare quis voluerit, materia fermenti vicem ſuſtinens, particulis terreſtribus, metallicam, quam prius non habuit, naturam conciliare; delatiſque ſurſum metallis, atque cum, vel etiam abſque iis, fumo ejuſmodi metallifico (ſit venia verbo) ſi ſufficiens ejus fuerit copia, poterit ipſa proximè ſibi adjacentem materiam terreſtrem, præprimis ſi, ad huic fermentationi obtemperandum, prædiſpoſita utcunque fuerit, inficere, & in metallum convertere; cum autem longior requiri videatur ad hoc mora, ut, ſi metallifici expers fuerit fumi materia in metallum convertenda, eo prorſus inficiatur; vel, ſi ejuſdem fumi & fermenti relliquiæ quædam in eâ ſuperſtites fuerint ut adaugeatur fermenti moles, vel materia hac infecta convenienter ſubigatur, juſtam partium figuram, & metalli naturæ convenientem acquirat diſpoſitionem, non ilico glebæ è mineris erutæ, vel in iis hoſpitantes in metallum transformantur, ſed tractu temporis, longiori intervallo. Huc facit quod Clar. Boyle l. c. refert, molem illam tum modò ſtannum ſubminiſtraſſe, atque ex parte in hoc fuiſſe converſum, poſtquam annos aliquot in acervis, & tumulis immota manſiſſet, atque ita activitati hujus fermenti, non alterius cauſæ motui, & impulſui expoſita. Nec aliter videntur glebæ illæ, ac magnæ moles auri, quæ in Gallæciâ Hiſpaniæ regione, referente Juſtino, reperiuntur, nam in lib. 44. cap. 3. dicit; Auro quoque ditiſſima, adeo ut etiam

ara-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

aratro frequenter glebas aureas exſcindant. Et paulo poſt; Sed ſi quando fulgure terra proſciſſa eſt, quæ in his locis aſſidua res eſt, detectum aurum, velut Dei munus colligere permittitur. Hæ inquam auri glebæ, vera ſi ſint quæ ferunt, vix aliâ ratione generari poſſe videntur (neque enim tantæ magnitudinis auri, omnium corporum ponderoſiſſimi, fruſta, quæ in imis terræ viſceribus generata ſupponerentur, ad extimam hanc cruſtam evehi ullâ poſſunt ratione) quàm fermento, & metallifico ejuſmodi fumo admiſſo, tractu temporis, ac pedetentim circumfuſam molem inficiente, ad fermentationem ſollicitante, eique naturam ſibi, puta, fermento convenientem concedente: & quomodo illa naturæ phænomena, quæ refert Alexand. ab Alexandro Genial. Dier: lib. 4. cap. 9. niſi hoc ſuppoſito explicari poterunt, ubi ait, Interque eas (h, e, vites quæ in interiori Germania intra Danubium ſunt) nonnullas, neſcio quâ cæli temperie, ſeu occultâ & cæcâ origine, vites exiſtere peculiari miraculo, & admirationis præcipuæ: quæ claviculos, & plerumque candicantia folia ex puro auro germinent, & ſimul coaleſcant, illoſque vidiſſe, ac manibus attrectaſſe, Regibuſque & ſummis Ducibus unâ cum palmite vitis rimoſo cortice, dono datos, ingenti miraculo fuiſſe: Quâ dico ratione, præſuppoſitò vera eſſe, fidemque mereri hiſtoricam, quæ citata ſunt, horum explicari poterit generatio, niſi ſubtiles metallici admittantur fumi, metallificus ſpiritus, exhalatio, aut fermentum, quod communi aliarum particularum calore, ex lætificatâ, & humido covenienti impprægnatâ terrâ, divulſarum motu, ac torrente abreptum, vitis radices ſubit, inde cum materiâ nutritia verſus truncum, ramulorum extremitates &c. adigitur, ſuâ ſubſtantiâ inauret palmites, & folia; ſeceſſum facientibus particulis minus fixis, & ad exhalandum aptioribus. Vel etiam, niſi fermento metallifico, & ſpecialiter aurifico, multæ particulæ procuratâ fermentatione in aurum convertantur. Profectò ſi metalla fixa eſſent, & coagulata, radicem nulla ratione poſſent ingredi, ſed reſoluta, ac in fumos, ſeu halitus converſa, nihil impedit, quo minus hoc fieri potuiſſet.

§. 4. Tertiò circa metalla conſideranda venit differentia, quæ inter ea intercedit, undeque ea ſit derivanda. Sunt, qui metallorum diſcrimen à Planetarum derivent influentiis, concipientes eos

ſuas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

ſuas in hiſce inferioribus exercere vires, alterum quandoque alterum debellare, & pro variò eorum influxu rerum generationes, interitus, ſpecificationes alterari, variare plurimum; innuit hoc quidam Germanus Philoſophus hujus ſententiæ in lib. de Lapid. Philoſoph. cap. 6. dicens, Et ex eo fieri poteſt aurum, argentum, vel aliud ſeptem metallorum, quatenus ipſi in coctione ſuâ aut purè aut impurè admiſcetur, juxta alicujus Planetæ proprietatem, qui tum in naturali iſtâ coctione per influentiam ſuam cæteros perrumpit. Sed nolo Planetariorum, & Aſtrologorum ejuſmodi deliramentis, quibus cunctis ſeſe deridendos propinant rationi litantibus, inhærere, cum fidem inveniant nullibi. Alii putant diſcrimen eſſe petendum à perfectiori vel imperfectiori admiſtione Sulphuris cum Mercurio; & quot occurrunt opiniones de primâ metallorum materiâ, vel productione, tot etiam ſunt de diſcrimine inter metalla intercedente. Vera autem, ac quæ omnium recentiorum Philoſophorum ſententia, eſt quod diverſa figura, partium diſpoſitio, ſoliditas, &c. ſola ſit cauſa omnis metallorum diverſitatis, quemadmodum nunquam ſatis Laudatus ac Celeberrimus Vir WOLF. SENGUERDIUS Phil. Nat. part. 3. cap. 15. §. 15. docet: idem etiam ſentit Renat. Carteſ. Princip. part. 4. §. 63. & cum eo Anton. le Grand Inſtitut. Phil. part. 6. artic. 8. §. 6. & Hiſtor. Natur. part. 5. artic. 1. §. 1. Pro hujus enim aſſertionis veritate militat cum ratio, tum quàm maximè experientia; nihil enim aliud occurrit in metallis (uti nec in aliis corporibus) præter materiam eorum & formam; materiam omnium metallorum eſſe eandem, probat quæ omnibus communis eſt extenſio, diviſibilitas, impenetrabilitas, aliæque communes affectiones, commune ſubjectum ſupponentes. Præterea metalla quâ metalla eadem ſunt, & in naturâ metallicâ ac materiali conveniunt; omne autem quod inter ea, uti & fnter alia corpora, diſcriminis, & ſpecificationis intercedit, à formâ unicè petendum; hæ autem formæ metallorum nihil aliud ſunt, quàm variæ particularum diſpoſitiones, determinationes, configurationes, colorationes, durities, flexilitas, aliæque ejuſdem generis qualitates; minimè ſubſtantiale ſpecificans principium; utpote cujus nullum in metallis occurrit veſtigium, aut indicium; ſed etiam cum extenſumut extenſum, qualia ſunt

 me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

metalla, in ſubſtantiali extenſionis naturâ conveniant popotius, quàm ſubſtantialiter diſtinguantur; & quicquid ſenſus, cui fides omnis fruſtra denegaretur hac in parte, nihil diſcriminis niſi ratione accidentium, in metallis exhibeant; ac quodcunque efficiunt, unicè motu præſtent.

§. 5. Atque hæc de metallorum naturâ in genere ſuffecerint; quia verò in ſequenti capite adſtruenda veniet poſſibilis reliquorum metallorum tranſmutatio in aurum, in ſpecie pauca de auro dicenda reſtant; atque inquirendum quâ ratione Aurum ab omnibus aliis differat metallis. Statuo aurum conſtare ex particulis quàm arctiſſimè ſibi mutuò annexis ac unitis, ſubtiliſſimos, & paucos intercipientibus poros, quo in genere ab omnibus aliis metallis diſtinguitur, exilitate pororum, eorumque paucitate; conſtat hoc exinde, quod aurum intra ſui poros, craſſiores Sulphuris non admittat particulas; neque etiam aquâ forti diſſolvatur, ſi aliud præter hanc activum non concurrat; firmat idem auri præ reliquis metallis ductilitas, nam referente Plinio lib. 33. cap. 3. Nec aliud laxius dilatatur, aut numeroſius dividitur, utpotè cujus unciæ in ſeptingenas, quinquagenas, pluresque bracteas, quaternum utroque digitorum ſpargantur. Imo nonnulli aſſerunt, unicam auri unciam in bracteas diductam, decem terræ jugera cooperire poſſe; & referunt de Fabro in Angliâ (quo imperante jam mihi non occurrit) qui feram ex quadraginta partibus conſtantem efformavit, cui etiam clavem adaptavit, necnon catenam ſatis longam, ex auro, quæ cuncta exquiſitiſſimæ bilanci impoſita, quatuor granorum pondus non excedebant. Ex hac partium arctâ conjunctione omnes aliæ fluunt proprietates, quibus aurum ab aliis metallis differt, ſolo colore excepto, qualis etiam in nullo alio occurrit metallo; quidem æs, cui terra calaminaris admixta non eſt, auri colorem omnium maximè æmulatur, multum tamen eſt diſcriminis, ut facilè cuilibet metalla hæc ad examen revocanti, vel ad ipſum patet conſpectum. Quum autem color ejuſmodi, ut & omnes alii, dependeant à variâ diſpoſitione, & configuratione ſuperficiei, atque auri color neque prorſus ſit flavus, neque etiam omninò rutilans, ac rubicundus, ſed mediæ veluti conditionis inter illos; ac flaveſcens color, ut medius inter album & rubicundum, partium ſoliditatem, quâ radiis incidentibus ſufficienter reſiſtere, eoſque validè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

dè ſatis repercutere valent, conſiſtat; ac deſuper, in quantum de albedine participat, planam ſuperficiecularum conſtitutionem exigat, cujus causâ ſimplicem radii patiuntur repercuſſionem, abſque globulorum circa centra ſuâ circumvolutione; quatenus verò de rubedine, habet gibboſam partium ſuperficialium conſtitutionem, quâ incidentes globuli cæleſtes, ubi repercutiuntur, circum centra gyrare coguntur: neceſſum eſt auri tincturam, ut inter flavam & rubicundam intermediam, in ipſo ſupponere majorem partium extremarum collicularem, ac gibboſam conſtitutionem, quàm ad flavedinem requiritur, minorem verò quàm illud exigit, quod prorſus rubicundum erit habendum. Maximam deſuper auro partium competere contiguitatem, ſummamque ſoliditatem, cum in laminas redactum ſubtiliſſimas, cujus nullum capax aliud eſt metallum, reſiſtendo non tantum incidentes luminis radios reverberet, ſed maximâ cum vividitate, ſcintillationem æmulante, aciemque viſus perſtringente; nulloſque proinde radios, aut vix ullos intra ſui poros detineat, ſuffocet, extinguat.

CAP. III.

In quo Poſſibilitas metamorphoſeῶs omnium metallorum in aurum adſtruitur, ac probatur.

§. I.

NUnc præmiſſis iis, quæ poſſunt aliquid conferre ad meliorem, ac feliciorem quæſtionis intellectionem, ad propoſitum; non autem eſt quod quis putet me explicaturum ex quâ materiâ & quibus modis ille Lapis præparari, ac componi debeat, nihil enim dicere conſtitui de regimine ejuſdem, vel in genere, vel in ſpecie, neque an ad regimen pertineat bonam habere radicem: vas opportunum: quis ſit congruus modus imponendi Lapidem vaſi: de vaſis clauſura: an furnus, qui Athanor appellatur, ſit neceſſarius, & quis ſit: de igne in operatione re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

quiſito, qualis eſſe debeat: an vehemens, an lentus &c. an determinato tempore perficiatur Lapis: quomodo procedendum ſit in metallorum tranſmutatione: de Lapidis utilitate: cur ex multis eum quærentibus pauci invenerint: quas habeat conditiones, & per quæ ſigna cognoſci poſſit &c. qualia ſatis multa tradi ſolent à Chymicis, aliiſque, prolixè admodum, occultè & quaſi myſticè, hæc adumbrantibus; quo ita Lectoribus in ſacrarium cognitionis hujus artis admiſſi viderentur, nec tamen ab iis intelligi poſſent. Sed tantùm quod Philoſophicum eſt, hujus erit loci inquirere; an videlicet materia aliqua, vel Lapis dari poſſit, per quem reliqua metalla in aurum poſſent converti, ſive de poſſibili metallorum tranſmutatione; illud ſaltem annitar demonſtrare, metallorum naturam admittere mutuam tranſmutationem, & nullam dari repugnantiam in ipſâ re. Fieri hoc poſſe, factum oſtendit, nam illâ arte caluiſſe Arnoldum de Villa nova, non pauci norunt, Johannes Andreas Jureconſultus de eo ſic ſcribit: Noſtris, inquit, temporibus habuimus Arnoldum de Villâ novâ in curiâ Romanâ ſummum Medicum ac Theologum, de quo ſcripſimus conſilium de obſervatione jejunii, qui & magnus Alchimiſta, virgulas auri, quas faciebat, conſentiebat omni probationi ſummitti. De Kelleio Anglo hæc refert Penotus Aquitanus: Pragæ, inquit, meo tempore idem ab Eduardo Kelleio factum in ædibus D. Aggeſii Thadæi, ubi libram integram argenti vivi in puriſſimum aurum converſam guttulâ unâ pulveris rubicundiſſimi VIDI. Johannes Franciſcus Picus Mirandulæ Comes, vir omni exceptione major, ſe multoties expertum fuiſſe metallorum tranſmutationem, atque aurum ex plumbo factum omni examini ſubjeciſſe teſtatur: imo, plus quàm viginti ſe tenere aurum conficiendi modos ſanctè affirmabat, hinc illud Epitaphium, quod Romæ tumulo ejus inſcriptum AURI EX PLUMBO COLLECTORI. Bernardus etiam Treviſanus, coram Reipublicæ Venetæ Duce, & aliquot Senatoribus, argentum vivum in aurum convertit. Theob. Hoghelande de nobili Scoto refert, qui Coloniæ Agrippinæ, anno 1603. coram aurifabris ferrum & plumbum in puriſſimum aurum convertebat, atque idem Baſileæ, & Argentorati fecit. Multa deſuper alia ſunt, ac tantorum virorum teſtimonia, ut impudentis foret, omnem iis fidem denegatam velle. Sed objecerit fortè quis, omnes

huic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

huic arti & negotio navantes operam, aut pleroſque ſaltem, Chymicos eſſe, quorum fides valde eſt ſuſpecta, uti dixit non nemo, magnificè, ac glorioſè loquuntur.

Atque immenſa cavi ſpirant mendacia folles.

Sed Philoſophi non redolet ſententias, etiamſi falſas, audaciter, & magni loquentiis rejicere, non ille eſt Philoſophus, qui

Projicit ampullas, & ſesquipedalia verba:

Sed qui ſuam ſententiam rationibus confirmat, & contrarias iisdem mediis refutat; Philoſophi enim contubernalis Ratio eſt, ſine quâ vel minimum agere non decet. Sed Chymicorum fides ſi ſit ſuſpecta; quibus hac in re fidendum erit, an Miſochymicis? an Pſeudochymicis? an iis qui planè ignorant quid illâ arte perfici queat: qualis obſecro judex futurus in iis quæ controvertuntur, num ille qui nihil de jure percepit, vel nihil de eo novit; neminem latet, quàm feliciter puer ruſticus, qui nihil de Romanâ linguá audivit, illâ utentes intelligere queat; quam venuſtè, ac ſuccinctè Logicus demonſtrare poſſit, omnes angulos trianguli æquivalere duobus rectis; vel trianguli rectanguli, quadrata laterum, æqualia eſſe quadrato quod deſcribitur a latere rectum angulum ſubtendente, omnes norunt. Artifici perito credendum in ſuâ arte; neque fides facilè ulli deneganda, niſi fallendo ipſam reddiderit ipſe ſuſpectam; ubi plures diverſo tempore, diverſisque in locis ſimilia referunt facta, hiſtoricam iis denegatam velle fidem, æquitati, ac charitatis judicio foret adverſum.

§. 2. Sed quemadmodum Philoſophum non decet, talia teſtimonia, niſi ratione contra nitente, abſolutè rejicere; ita quoque non illud eſt Philoſophari, teſtium fidei unicè ſeſe committere, aut ſepoſitâ ratiocinatione, ſolis aliorum relationibus fidere, iisque modo adſerta ſua firmare. Quoitaque, quod Philoſophi eſt præſtem, quid ratio de poſſibili metamorphoſi metallorum doceat videndum. Suppoſito itaque verum eſſe quod ante dedimus demonſtratum, videlicet metalla à ſe mutuo differre, non ratione ſubſtantialis naturæ, ſed tantum reſpectu accidentium & modorum, ſubſtantiæ eorum inhærentium; cumque hæc in duplici ſint differentiâ, quædam videlicet adeo arctè ſubjectis ſuis connexa, ut ab iisdem divelli, vel abeſſe nequeant; alia verò tam firmum cum ſubjectis nexum non involventia; hæc ſeparabilia, illa vocantur inſeparabilia; ac metal-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

metallorum diſcrimen non ſit petendum ab ejusmodi accidentibus, quæ à corporeâ mole, ut accidentium illorum ſubjecto, inſeparabilia ſunt; cum hæc communia omnibus metallis ſint attributa, horumque reſpectu metalla eadem potius ſint ſpecie, quam diverſa; ſed omnem metallorum differentiam accidentia illorum ſeperabilia efficiant, puta major minorve durities, mollities, rigiditas, flexilitas, ſoliditas, poroſitas, hic illeve color, & tinctura, aliæque modificationes, & particularum terreſtrium, metalla componentium, determinationes, à corporeâ, eorum mole quâ tali, ſeparabiles; neque ulla, in ullo corpore, concipi queat ſeparabilis diſpoſitio, quin hoc ipſo quod ſeparabilis eſſe ſtatuatur, introducto motu ſufficienti, & impulſis, naturæ corporum particulari convenienter, ſatis validè eorundem partibus, ipſa deſtrui, & nova in ejus locum ſubſtitui queat diſpoſitio & forma; conſequens eſt nullam metallo alicui diſpoſitionem & formam ineſſe, quin eâ privari, & alterius metalli eſſentiâ donari queat, adeoque poſſibilem eſſe metallorum dictam tranſmutationem, & auri ex alio metallo generationem. Neque eſt quod quis objiciat, metalla, ſi priorem formam (h, e, accidentia) exuant, ob præexiſtentem in illis ſubjectis determinationem, hanc potius, quàm aliam induere poſſe: Verum enim hoc eſſe lubens concedo, unde etiam experimur corpora, ubi mutationem ſubeunt, non in quodlibet converti, ſed in ea modò quæ cum hac prædispoſitione congruunt; indeque difficillimam evadere corporum in oppoſitæ priori naturæ converſionem; adeoque metallorum tranſmutationem haud levi negotio perfici; certum interim eſt, uti ſpecificas rerum formas, & diſpoſitiones mutari experimur, ſimiliter quoque prædiſpoſitiones eorundem ſubjectorum deſtrui, novaſque poſſe introduci; eandemque materiam, uti apta magis erat ad priorem formam recipiendam, propter priorem prædiſpoſitionem; ita quoque propter novam hanc prædiſpoſitionem, everſâ priori, eam facilius alterius, quàm prioris metalli naturam induere poſſe. Fruſtra quoque foret ad appetitum, vel inclinationem metallorum ad certam formam recurrere, cum in rebus ratione deſtitutis, appetitui & inclinationi propriè dictæ locus non ſit; & ſi quæ daretur, cum natura in ſui non vergat interitum, inclinatio ad optimam formam, puta auri, quàm

ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

ad aliam quamcunque in metallicis corpuſculis admittenda foret; adeoque eorum quæ auri non habent naturam, ad formam auri; qualis inclinatio, tranſmutationi adjumento potius foret, quam eam redderet difficiliorem. Præterea, cum materia indifferenter ſeſe habeat ad omnes formas (non ſimul, ſed ſucceſſivè) recipiendas, ut probavit Celeberrimus Vir WOLF. SENGUERD. Phil. Natur. part. 1. cap. 3. de Materia. §. 18. & illæ omnes formæ à motu oriantur, ut ibid. cap. 5. §. 1. Carteſ. princip. part. 2. §. 23. non video, cur, adhibito motu requiſito, variæ diſpoſitiones partium (unde formæ oriuntur) metallorum, non poſſent alterari; & cum ille motus, ejuſque determinatio, dependeat à cauſâ efficiente, datâ cauſâ, quæ hîc erit Lapis, Solis dictus, ſecundùm ſpecialem quam habet auri naturam agente, aut fermenti inſtar motum determinante, mutationem regente, & quaſi ſpecificante effectum, ſpecialiter determinabit partes metallorum; quæ determinatio & diſpoſitio partium, cum non poſſit non convenire cum efficiente, aut ejuſdem operandi ratione, auri formam, & naturam ſpecialem efficere debebit.

§. 3. Poſito verum eſſe (quo nil etiam certiùs datur) ex eodem agente, eodemque patiente, iiſque eodem prorſus ratione operantibus, & activitatem recipientibus, eundem neceſſariò ſequuturum effectum; nihil profectò naturæ rei magis erit conveniens, quam metallorum poſſibilis transmutatio: Eandem enim auri & reliquorum metallorum eſſe materiam in genere, nemo inficias eſt iturus. Imo aurum ſpecialius cum reliquis metallis, quam aliis convenire corporibus, communis metallorum gravitatis exceſſus, præ aliis, docet; unde & materiam auri, aliis haud rarò ineſſe, nemo negabit, argentum ipſum omni auro ineſſe vario pondere affirmat Cæſalpinus; & Vidi, inquit Albertus Magnus, aurifibram quæ per ſilicem diſcurrebat, degeneraſſe in argentum, cum ad aliud lapidis mollioris ac rarioris genus perveniſſet. ibi materia eadem fuit, diverſa autem efficiens cauſa. Et Jonſton. refert de vena plumbi, in Sclavonia, quæ in argentum quadrageſimo tranſit anno, & ſquamma æris ſicca in anno in aurum. Quum autem materia ejusmodi ſeipſam transmutare non potuerit, neceſſum eſt aliquam illius mutationis cauſam extitiſſe; nihil autem vetat, quin eadem adhuc in naturâ detur; cum communis omnium, quæ accidunt in materia mutationum, cauſa motus exiſtat, qui eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

haud deſinet, ſed in eâdem quantitate in univerſo manet. Eâdem itaque admiſſâ efficiente cauſâ, idemque transmutationum illarum ſubjectum, uti eorum admittenda erit poſſibilis transmutatio, ita quoque aliorum metallorum in aurum. Regeret ſorte quiſpiam, ejusmodi transmutationem non extra, ſed in mineris contingere, 1. quia naturam ibidem potius, quàm aliis in terræ locis circa metallorum effectiones actuoſam experimur. 2. Quia in iis, transmutationis latitat fermentum, aut quod Chymicis dicitur Philoſophorum Elixir, ſeu Mercurius, vel Helmontii Alkaheſt. Sed in promptu ad hæc eſt reſponſio, quantum enim ad prius, naturam in mineris præcipuè metalla generando, qui ibidem fit transmutationem procurare concedo; ſed eam, quod illic præſtat, etiam alibi & extra mineras perficere, non poſſe, nego; non enim naturæ operationes, certis adſtrictæ ſunt locis, ita ut nec alibi poſſent peragi. Quodque in mineris ſola videtur operari natura idem quoque extra mineras, arte perfici poſſe, negandum non erit, cum eo in caſu, ars non eſſet effectum productura, vel omninò contra vel abſque naturæ concurſu; ſed quod ſola præſtitura non eſſet natura, id artem effecturam, quæ naturæ famulatur ignem regendo, vaſa præparando, &c. putamus illam opus abſolvere; & naturam multa efficere arte ſibi ancillante adjutam; quæ aliàs nunquam poſſet, omnes norunt: præſertim Medici, Agricolæ, &c. Quod ad poſterius, præter omnem rationis ſpeciem ſupponeretur, fermentum, ſive materiam transmutationem ſpecificaturam, unicè in mineris occurrere; ut enim, experientiâ teſte, nulli corporum ſpeciei, aut determinatæ eſſentiæ particulis, fixas natura adſignavit ſedes, quas non excedunt, ita quoque probabile non videtur, fermentum ejusmodi in mineris unicè reperiri, ibidemque in occulto manere. Sed inſtant Adverſarii, ſi fermentum illud, aut quæcunque fuerit ſpecificans materia detur, quæ valeat metalla quævis in aurum convertere, quia ipſum auri naturam ac eſſentiam puriſſimam habet, eâdem ratione etiam valeret, omnia corpora, & omnem materiam terreſtrem in aurum tranſmutare; nam æquè reliquis corporibus ac metallis fermenti loco inſervire poſſet, ut in aurum abeant. Sed regero, diſparem prorſus eſſe utriuſque rationem, nec ſequi, quod urgere videntur; res enim mutandæ, quidem in genere conveniunt cum eo, in quod convertendæ ſunt, non autem inter ſe con-

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

conveniunt, neque æqualiter approportionatæ ſunt ſpecificæ illi naturæ quam mutatione acquirerent. Altero enim in caſu, materia quaſi inhabilis, prorſus indiſpoſita, rudis, & inepta, eſt ad auri naturam induendam; alio verò in caſu, puta, in metallis, aliqualis prædiſpoſitio eſt, & major eorum cum auro congruentia, quam cæterorum corporum: Quare ſi fermentum illud, vel Solis Lapis, materiam illam inhabilem in aurum tranſmutaret, etiam crearet ſecundariè ac mediatè, qualis creatio non eſt creaturis tribuenda. Præterea, cauſa efficiens operatur, non tantum pro ſua activitate, ſed etiam pro receptivitate patientis, (ut dicunt Philoſophi) quodcunque autem corpus non poteſt eâdem facilitate recipere illam naturam auri, nec æquè aptum ad hoc exiſtit. Sed huic iterum objiciunt Antagoniſtæ, quod ſi omnia corpora, non ſint æqualiter apta eandem recipere formam, igitur falſum eſt quod §. 2, hujus capitis ut verum aſſumſi, ſc. omnem materiam, ſeſe indifferenter habere ad omnes formas; ſed peccant illi in confuſione corporis ac materiæ, nam per materiam intelligimus extenſionem, ſine formâ, ſive materiam, ſimpliciter ſpectàtam nullo habito reſpectu ad formam, & ſic materia ſimpliciter ſpectata, verè indifferens eſt ad quamlibet formam, ſed corpus eſt materia cum formâ, nunc materia æquè facile poteſt hanc quàm illam formam ſuſcipere, quia concipitur adhuc nullam quaſi habere; corpus verò cum habeat formam ut aliam ſuſcipiat, requiritur vis priorem deſtruens, igitur, illa vis in corpore requiritur, quæ in materiâ non requirebatur.

§. 4. Sed ne ulterius probando, vel ab objectionibus Adverſariorum, nodos in ſcirpo quærentium, vindicando, immoremur rei ſatis per ſe perſpicuæ, quid magis in naturâ familiare & obviam, quàm rei unius ſpeciei in aliam commutatio? vel (ut rectiùs ac diſtinctius loquar) quid ſæpius in naturâ contingit, quam mutatio & quaſi tranſlatio rerum ex una ſpecie in aliam à priore diverſam? ſpecies enim ipſa non mutatur in aliam ſpeciem, hoc enim abſurdum foret ſtatuere; ſed res unam ſpeciem exuant & aliam induant, vel potius ſpecificam priorem eſſentiam amittunt, & novâ ditantur, & nullâ magis re ipſa quaſi natura delectari videtur, quàm continuâ rerum converſione, abſque interruptione procedente viciſſitudine, & rerum in aliam ſpeciem quaſi tranſlatione. Si ipſam attenderimus animalium generationem, nutritionem, accretionem, ea evi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

dentiſſimam hujus nobis ſpeciem præbent. Quæ alimentorum habent rationem, ex non corpore ſpecifico animalis, in ejusdem convertuntur ſubſtantiam, dum vitæ erant expertia, viventis partes evadunt, & de illâ ſuo modo participant; annon panis convertitur in Chylum? Chylus in ſanguinem? ſanguis in muſculos? fibras? nervos? oſſa? carnem? &c. & hæc omnia moriente animali in vermiculos? hi in pulverem? pulvis in gramen? gramen in Chylum? ſanguinem? lac? carnem? &c. vaccæ, hæc iterum in hominis vel alterius animalis ſubſtantiam? an igitur ſola metalla communi naturæ legi ſoluta erunt? quomodo illa dum naturalia, ſupernaturalia fiunt? fætidus, tenebricoſus, ac impurus fumus extinctæ candelæ, nullo negotio, mutatur in lucidiſſimum ac purum ignem, & annon metalla omnibus naturæ ac artis viribus, poſſunt in ſe mutuo tranſmutari? imo certè, ex ferro Æs facile fit. Nimirum ſi ferrum (ſunt verba Anton. le Grand. Inſtitut. Phil. part. 6. artic. 8. §. 7.) in atramentoſam, & vitriolatam aquam conjiciatur, ejus ſuperficies rubeſcit, ex qua ſubindeq; pulvere abraſo, ſi illud igne fundatur, in Æs evadet. Argentum etiam vivum in plumbum converti poteſt. Quippe (inquit le Grand loco citato) ſi redacto in cinerem plumbo, ſeu Lithargyro, aceti Phlegma infundatur, & paucæ deinde hujus aceti guttæ in argentum vivum aquâ forti diſſolutum infundatur, illud ſtatim in vaſis fundum ſubſidet, pulveris inſtar, qui igne fuſus in plumbum convertetur. ſi itaque hæ aliæque innumeræ in univerſo accidant mutationes, rerumque in res alterius ſpeciei converſiones, quas inter major diverſitas, & oppoſitio veluti intercedit, quàm inter aurum & reliqua metalla, quid ni & cætera metalla in aurum convertibilia ſunt habenda? Plinius (quem tamen haud rarò decipere, vel deceptum, lubens agnoſco) Hiſtor. Nat. lib. 35. cap. 17. refert, ſolo contactu ſtrigiles, veſtes, & calceamenta, lapidea fieri, an ergo impoſſibile erit tantis conatibus ex plumbo vel alio metallo aurum facere? & ſi perpendamus admirandas planè quas Chymici producunt operationes, ac mutationes, magis forſan poſſibile videbitur; nam D. Boyle Chymiſt. Scept. part. 1. prop. 2. dicit. Atque idem Aurum communi Aqua Regis, & (expertus loquor) quibuſdam aliis menſtruis in apparentem liquorem reduci poteſt, adeò ut Auri corpuſcula unà cum corpuſculis Menſtrui per chartam emporeticam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

ticam penetrare non negent, cumque iis etiam in ſalem Cryſtallinum coagulari. Et expertus fui ulterius, me parvâ ſalinæ cujuſdam ſubſtantiæ à me præparatæ copiâ ſatis facilè ſublimare Aurum poſſe, in rubicundorum Cryſtallorum mediocris longitudinis formam; multiſque aliis modis Aurum palliari, ſuamque operam conferre ad corpus tum ab ipſo, tum à ſe invicem valdè diverſa conſtituenda, & nihilominus tamen poſtea, ad idem Numericum, Flavum, Fixum, Ponderoſum, & Malleabile Aurum, quod ante mixturam erat reduci poteſt. hæc Boyle. & quis non novit Chymicos ſuâ arte poſſe Aurum in fumos & vapores convertere: Mercurium in communi aquâ forti reſolutum, poſt evaporationem humidi in pulverem rubicundum & de flavo participantem converſum ire, ipſe non ſemel ſum expertus. Præterea, Videmus (inquit D. Boyle de Orig. & virtut. Gemmarum) particulas Argenti in Aquâ Forti, vel Plumbi in ſpiritu Aceti, per reſolutionem reductas in formam fluidam, utut prius opacas, poſtea tamen ita eſſe diſpoſitas, ut non tantum conſtituerit pellucidam ſolutionem, ſed &, ſi placuerit, pellucidas cryſtallos. Per diſtillationem, Oleum Aniſorum tranſmutatur in nigram, piceamque ſubſtantiam, D. Boyle Paradox. Chym. ubi ſatis probat illam ſubſtantiam, non modo ſeparari ab oleo, ſed etiam recens eſſe generatam. Ex urinâ humanâ ſecundum artem præparatâ fit Noctiluca, ſeu Phoſphorus Chymicis dicta, quæ ſponte lucet, imo & res comburit, pulveremque pyrium incendit, &c. ſed qui legunt Chymicorum ſcripta, ſatis magnam Experimentorum & Operationum turbam inveniet, quæ non poſſunt non admirationem excitare, & quæ debitæ conſideratæ, & cum noſtro caſu comparatæ, pleræque multò videbuntur impoſſibiliores, quàm eſt metallorum tranſmutatio, & cum experientia doceat Chymicos effectus illo difficiliores, imò qui videntur cum naturâ pugnare, poſſe producere, in ipſam arietare cenſendi eſſemus rationem, ſi negare vellemus poſſibilitatem mutationum factu faciliorum. Quibus alias adjicere rationes poſſibilem metallorum tranſmutationem evincentes, ut & experientias non contemnendas, multum luminis præſenti negotio allaturas, facile foret; ne prolixitate nimiâ me tædium Lectori creaturum vererer; unde dicta ſuffecerint.

§. 5. Videndæ paucis reſtant proprietates vel affectiones auri, quo conſtet eas aliis quoque metallis ineſſe poſſe; indeque

 poſſi-

poſſibilem converſionem eorum in aurum, abſurdam cenſeri non poſſe. Primò hîc ſeſe offert loco ſubtilitas particularum, quâ aurum reliquis metallis ſuperius eſt; nullâ cum rationis ſpecie aliis metallis denegari hæc poteſt, cum enim omnia ex materiâ in indefinitum diviſibili conſtant, eaque potentia, vel diviſibilitas æqualiter omnibus competet, admitti nequeant Atomi, ſive particulæ naturâ ſuâ indiviſibiles, quarum aliæ forent majores aliis; multo minus concipiendum minores Atomos conſtituere Aurum, majores verò reliqua metalla; quæque ex majoribus & craſſioribus conflata ſunt particulis, non poſſe eam ſubtilitatem accipere, quam aurum habet; Atomica enim ejuſmodi ratio Philoſophandi, à Philoſophis paſſim indefinitam materiæ diviſibilitatem agnoſcentibus, repudio miſſa eſt. Nec video (ut cum Dom. Boyle de producibil. Chymic. Princip. part. 1. loquar) cur impoſſibile ſit, ut actio ignis corporum particulas ad eam tenuitatem redigere queat, illaſque, vel inter ſe conſociare, vel cum particulis aliorum corporum; Nam quàm violentus & irregularis ſit motus particularum ignem conſtituentium, & metalli in ignem liquifacti, omnes norunt, illæ autem particulæ, vehementi ac irregulari in motu conſtitutæ, in ſe mutuo vel obviam impingentes materiam, neceſſariò debent angulos extantes abradere, & conſequenter, particulas magis ſubtiles reddere. Hiſce accedit ſubſtantia aurifica (ſi liceat eo verbo uti) & forſan corroſiva, erodens, ac diſſolvens ſubſtantiam, quæ in aurum tranſmutanda venit. Ex hâc particularum ſubtilitate ſequitur, Auri gravitas ſc. Particulæ cum valdè ſint exiles ac politæ (nam Dom. Leeuwenhoek Continuat. Arcan. Natur. Epiſtol. 100. dicit, quod ope miroſcopii aureas particulas contemplanti, apparuerunt ejus magnitudinis, ac vulgares arenulæ nudis oculis conſpectæ videntur; & in eadem Epiſtol. refert ſe aurum conſpexiſſe conſtans ex particulis adeo lævigatis ac teretibus, quaſi polita eſſent, imo ut ne vitrum quidem magis ſit politum) Quales politæ ac exiles auri particulæ, proximè invicem appoſitæ, & arctiſſimè ſibi mutuo connexæ ſunt, quo ita magna ejuſdem materiæ moles minori intervallo contineri queat; Ex hac arctiori partium auri nexu, maximâque earum viciniâ, altera auri affectio & proprietas emergit, gravitas, puta, quæ ipſi præ cæteris competit; verùm neque hæc proprietas ita competit auro, ut aliis particulis communicari nequiret, vel aliæ cor-

porum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

porum particulæ ſimiliter vicinæ invicem reddi non poſſent, dedimus enim probatum, reliquorum metallorum particulas, poſſe ad eundem cum Auro ſubtilitatis gradum reduci; quod autem Auro competit propter illam ſubtilitatem, idem quoque aliis metallis propter eandem ſubtilitatem competere poſſe, quis negare ſuſtinebit; præterea ingens illud orbis Philoſophici Luminarium Robert. Boyle de Ponderabil. Flammæ, multis, præclariſque experimentis probat, ipſum ignem adaugere pondus metallorum & Mantiſſ. Experiment 2. demonſtrat, octo uncias puri ſtanni bihorio in ignem liquefactas viginti quatuor granorum pondere adauctas fuiſſe; ſi igitur metalla ab igne poſſint pondere augeri, non opus eſt, ex longinquo aliam quærere cauſam, quæ idem præſtet. Leve foret negotium ex eodem principio eruere communicabilitatem aliarum auri proprietatum, maxima parte, ex ſoliditate & gravitate ejus derivandarum; ſi enim ipſa communicari queat partium contiguitas, & ponderis incrementum, cauſæ quæ hiſce impertiendis ſufficiunt, ſatis potentes ſunt habendæ ad alias affectiones procurandas. Sed alia utcunque coloris eſt ratio, qui neque dependet à ſubtilitate particularum; nec à gravitate, vel ſoliditate quam gravitas ſupponit, etiamſi quidem quantum eſt albedinis ab ea dependeat, quemadmodum cap. 2. diximus; Interim tamen ſimilem auri tincturam & colorem aliis metallis ineſſe poſſe, nihil vetat, nullum enim dubium eſt, quin eandem habere poſſint ſuperficiei configurationem, à quâ illum colorem dependere diximus, quam Aurum habet, præprimis cum, experientiâ teſte metallorum ſæpiùs colores immutentur, ita plumbum multoties liquefactum, jucundiſſimum ac auro quam ſimillimum induit colorem; legant qui volunt Boyle de Colorib. part. 3. ubi plura inveniuntur ejus rei experimenta. Suffecerit paucis Lapidis Solis, metallorumque tranſmutationis, demonſtraſſe poſſibilitatem; eamque vindicaſſe ab objectiunculis, quas hujus artis oſores, & ejuſdem cultorum deriſores ſibi in animo quàm pueriliter fingunt; rogatoſque volo Lectores, ut vos, quibus ſuppetit otium id compleatis: quod auſpicatus ſum, perficiatis; hanc artem nobilem defendatis; quod rudè adumbravi ego, vos accuratiori penecillo delineatis exactius; imperitorum clamores ne vos terreant, nam cum Comico exclamare licet.

Ho-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Homine imperito nunquam quicquam injuſtius,
Qui niſi quod ipſe fecit, nil rectum putat.

Sed tamen dum in hæc arte verſamini,ab impoſtoribus caveatis,nam
Fœlix quem faciunt aliorum pericula cautum.

ΕΠΙΜΕΤΡΑ,

I. EX LOGICA.

1. *Ad omnium diſciplinarum Philoſophicarum bene eſſe, neceſſaria eſt Logica.*
2. *Sine quâ nemo maſculam conſequetur eruditionem.*
3. *Etiam eo nomine commendabilis eſt, quod compendioſe & cum judicio de rebus diſſerere doceat, item audire, legere, ſcribere, meditari, ac conferre.*
4. *Logica benè dividitur in tres partes, ſecundum tres operationes mentis humanæ.*
5. *Prima, agit de ſimplici apprehenſione, ſecunda, de Judiciis, Tertia, diſcurſu.*
6. *Decem dari prædicamenta, ſeu categorias veteres rectè ſenſerint.*
7. *Una ſubſtantia non eſt magis ſubſtantia quam alia.*
8. *Nec ſubſtantiæ ſibi mutuo contrariantur.*
9. *Nulla dantur Relationes quin aliquid habeant fundamenti, nam cæteroquin quidvis ad quodvis referri poſſet.*
10. *Quatuor dantur inſtrumenta Logica, Definitio, Diviſio, Syllogiſmus, Methodus.*
11. *Figura Galenica, ſeu quarta admitti poteſt inter Syllogismos rectè concludentes.*
12. *Syllogismi hypothetici procedentes à poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis, non rectè concludunt.*
13. *In ſorite requiritur ad minimum, ut propoſitio immediatè præcedens concluſionem ſit affirmans.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

14. *Optima Methodus eſt, qua progreditur à faciliori-bus ad difficiliora.*
15 *Logica communiter Practica dicta, à ſtudioſis non eſt omittenda, docet enim regulas artis &c. in uſum diducere.*

II. EX MATHESI.

1. *Numerus ſemper ac ſemper in infinitum augeri poteſt, non autem minui.*
2. *Numerus cum Euclide Deſcribatur quod ſit, multitudo ex unitatibus conflata.*
3. *Nulli numero nec denario, nec ternario, nec ſeptenario nobis competit efficacia, quare quæ quidem pro eorum virtute Phyſica proferunt, gerris ſiculis leviora ſunt.*
4. *Demonſtrationes per ſuper impoſitionem, vel ad abſurdum, legitimæ ſunt.*
5. *Inter Celebria mundi Syſtemata, quæ hodie circumferuntur, primas tenet Tychonicum; nam pleraque phænomena, ſolvit, quam Copernicanum.*
6. *Planetæ non moventur circa terram ut centrum, ſed ſolem; Sol verò circa terram movetur.*
7. *Ratio cur Sol plus temporis impendat, progrediendo ab æquinoctio vernali ad autumnale, quam progrediendo ab æquinoctio autumnali ad vernale eſt, quod terra non ſit verum centrum ejus motus, ſed tantum prope verum.*
8. *Puteus ad perpendiculum effoſſus non erit Cylindriacus, ſed turbineus, cum nulla perpendicula reipſa paralela ſunt.*
9. *Cometas malorum prænuncios eſſe, conſtans ab omni ævo experientia docuit.*
10. *Duodecim ſigna Zodiaci imperium aliquod in hominum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

minum corpora diffundere, ſunt planetariorum deliramenta.

11. *Planetarii & Almanachiſtæ ex Eclypſibus Solis & Lunæ, & ſiderum aſpectibus, de bellis, everſionibus rerumpublicarum, morte perſonarum illuſtrium &c. prognoſticare, non poſſunt.*

12. *Singulis paſſibus quibus progredimur, alium videmus horizontem.*

13. *Luna nunquam minus illuminatur, quam cum eſt plena.*

14. *Luna poteſt Eclypſin pati etiamſi utrumque luminare ſupra horizontem conſpiciatur.*

III. EX PHYSICA.

Tum Generali: tum Speciali.

1. *Realiter differt Philoſophia Naturalis ab omnibus aliis diſciplinis.*

2. *Conſiderat enim corpus qua tale, quod nulla alia diſciplina facit.*

3. *Phyſicorum principia tria ſunt, duo conſtitutiva, Materia ſc. ac Forma, unum effectivum, ſc. Motus.*

4. *Materia eſt ſubjectum omnium mutationum, quæ in naturâ fiunt.*

5. *Materia eſt in infinitum diviſibilis.*

6. *Inſeparabilis enim ejus proprietas diviſibilitas eſt, fluens ex ejus eſſentiâ.*

7. *Conſiſtit autem & tota abſolvitur in Extenſione.*

8. *Ex quâ fluit etiam impoſſibilitas mutuæ corporum penetrationis.*

9. *Perperam nonnulli ſpatio tribuunt extenſionem, illudque cum corpore confundunt.*

10. *Forma dat rei tale eſſe.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

11. *Formas materiales ſubſtantiales in brutis non dari nullâ ſuadetur ratione.*

12. *Motus liquorum, qui fiunt in Antliis. tubo retorto, Philtro, cucurbitulis, ſuctione mammarum, tabaci, reſpiratione, & quæ plura ſunt id genus rectè dixerunt quidam, fieri* ob fugam vacui.

13. *Univerſa corpora nunc exiſtentia conſtituunt hunc mundum; & ſi alia darentur corpora, etiamſi eodem modo diſpoſita & in omnibus hujus mundi corporibus ſimilia, alium dari mundum dicendum foret.*

14. *Infinitus Mundus Carteſii non poteſt admitti ab iis, qui norunt quid ſit creatura.*

15. *Carteſius ipſe fatetur quod, ſi darentur loca extra mundum, particulæ vortices conſtituentes, cum conantur recedere à ſuis centris diſſiparentur, & quod in illa loca vel ſpatia abirent nullam ibi invenientes reſiſtentiam: dari autem talia loca plerique concedunt & ipſe Carteſius concedere debet.*

16. *Etiamſi ille dicat (princip. part. 2. §. 21.) cognoſcimus hunc mundum, ſive ſubſtantiæ corporeæ univerſitatem, nullos ſui extenſionis fines habere.*

17. *Motum in principio à Deo corporibus inditum fuiſſe videtur, & adhuc ab Eo in eâdem quantitate conſervari.*

18. *Mundum ab æterno fuiſſe, impoſſibile eſt.*

19. *Dari Ignem ſub concavo Lunæ, negant illi, qui neſciunt quid ille ignis ſit.*

20. *Magnetem operationes ſuas exercere; ope particularum ſtriatarum ut adverſum rationi rejicimus.*

21. *Motus reciprocus ſeu fluxus & refluxus maris, an poſſit explicari dubito valdé.*

22. *Qui ſtatuunt cauſam ejus eſſe preſſionem materiæ, inter Lunam ac terram fluentis, nunc magis, nunc minus, nunc hic, nunc alibi, propter Lunæ appropinquationem ad terram, factam, errant.*

23. *Montes, Valles, Maria, Beſtias, ac homines aut homunciones, exiſtere in Lunâ vel Judæus non credit.*

III EX PNEUMATICA

1. *Animam rationalem nunquam morituram recentiores Philoſophi omnes concedunt.*
2. *Mens eſt liberrima & tamen maximè neceſſaria, ac determinata.*
3. *Unico actu à Deo creari, ac corpori uniri videtur.*
4. *Claram & diſtinctam Dei ideam, nemo poteſt Creaturarum habere.*
5. *Prorſus eſt illicitum de exiſtentia Dei dubitare.*
6. *Dici non poteſt Deum poſſe fallere ſi velit.*
7. *Attributa Dei vel ſunt communicabilia, quæ fluunt ex ſpiritualitate, vel incommunicabilia, quæ fluunt ex Deitate.*
8. *Judicium eſt actus intellectûs, non voluntatis.*
9. *Contradictoria, ſive quæ contradictionem involvunt, Deus non poteſt.*
10. *Ex innatâ ideâ demonſtrari non poteſt Atheo exiſtentia Dei.*

IV. Ex ETHICA POLITICA.

1. *Actiones humanæ non poſſunt ad hominis voluntatem determinari, ſed actiones hominis poſſunt.*
2. *Humanæ igitur actiones, non poſſunt eſſe peccaminoſæ, hominis iterum poſſunt.*
3. *His igitur non illis præſcribitur Lex, quæ naturæ dicitur.*
4. *Summum omnium bonum, objectivum eſt Deus, formale autem ejuſdem fruitio.*
5. *Affectus ſunt vehementiores animi commotiones, excitatæ à perceptione rei bonæ aut malæ, conjunctæ cum vehementiori motu corporis.*
6. *Omnes affectus poſſunt reduci ad Amorem & Odium.*
7. *Politica eſt diſciplina docens Rempublicam conſtituere, & conſtitutam conſervare.*
8. *Ad rempublicam non requiruntur plures Familiæ, cum una ſi ſit numeroſa ſufficiet.*
9. *Optimus regiminis ſtatus eſt mixtus ex Monarchico, Ariſtocratico & Democratico.*
10. *In tali regimine ſunt omnium ſtatuum ſimplicium quidem incommoda, ſed ſunt etiam omnium commoda.*

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
183 M 138